

תקפה האי, אלא דאי תקפה הכא תקפה ליה ומכר ליה זוזי. כל זה משעת החוב ודברים נכונים הם:

אוזולי הוא דמוזלי גבך. פרש"י הואיל ולא פסקת עממם ומדעתם הם נותנים לך ואין מזכירין לומר בשכר מעותיך שהיו צעלין אללנו מחנה בעלמא הוא דיהבי לך, עכ"ל. ויש שפירש טעם דכריו משום דהא רצית מאוחרת היא, ואין רצית מאוחרת אסור אלא בשאומר עול זה בשכר מעותיך, וכדחתן לק' 305 לזה הימנו והחזיר לו מעותיו והיה משלה לו ואומר בשכר מעותיו שהיו צעלות אללנו זו היא רצית מאוחרת. ואין זה נכון, דהתם לא צעיון שיאמר לו בפירוש כן, דא"כ הוה ליה למיתני ואומר בשכר מעותיך, ומדקתני בשכר מעותיו נראה כי צלצו הוא שאומר כן. ועוד דהתם הוא לאחר שפרעו והחזיר לו מעותיו 307 חוזר אח"כ ונותן לו, אבל כל שנותן לו תוספת בשעת פרעון, זו רצית גמורה היא, ואע"פ שלא התנה בתחלה, והרי זה כהלכו ודך צאלו שהוא אסור. אבל הנכון הכא דהיינו טעמא דשרי מפני שדרך מוכרי פירות להוסיף ולתת צמדה 308 [גדושה] ללוקחין, אלא שצבאן היו חוששין כי אולי מפני הקדמת המעות היו עושין כן ולא מפני עין יפה דמכר בעלמא, ואמר לו כיון דלא פסקת עממך וגם לא הזכירו שהוא בשכר הקדמת מעותיך מחנה בעלמא הוא דיהבי לך משום עין יפה. ולזה נראה שכיון רש"י ז"ל:

חזי מר הגי 309 דבי פפא בר אדא דיהבי זוזי דכרגא אינשי ומשתעבדי בהו. עקר הפי' כדפרש"י דיהבי זוזי, והיינו דקאמר אינשי וכדפרש"י צ"ל החולץ 310, והיינו דאיתני לה הכא גבי רצית, דהוה ס"ד דכי פרעו עליהו כרגא דמלכא נעשה הכרגא חוב על האנשים בהם כאלו הלווה להם, וכי משתעבדי בהו הוי שכר מעותיהם. והא דגרסינן בנזכרי דוקאני ומשתעבדי בהו עפי, י"ל דקס"ד דתרי איסורי עבדי, חדא משום רצית וחדא משתעבדים בהם עבדות עבד. א"נ שהיו זנים אותם אלא שמלכתם מרובה ממנוותיהם והיה עוסינהו הוי רצית. וא"ל מוכרקהו דהוי בטפסא דמלכא מנה, ומלכא אמר מאן דיהבי כרגא משתעבד במאן דלא יהיב כרגא, כל"י כי כשיפרעו הכרגא של אלו למלך, קנאום בזהו כרגא כקנה 308 עד שפרעו, ואין המעות חוב, והמלך יכול הוא למכרם, שכן זכה בהם 311 [צבוס] הארץ, וגוי קונה ישראל במלחמה כדאי צ"ל השולח 312, והמלך מוכר זכותו לדבי פפא כגוי שמכר עבדו לישראל והרי הוא קנוי לו בקנין הגוף, והבא מחמת הגוי הרי הוא כגוי, והיינו דאמר צ"ל החולץ 310 דלכי נפקי לריבי גיעא דחירותא, וכדפרש"י התם שפיר, ולא שייך בהא אין עבד עברי נובג בזמן שאין היוכל נובג, שאין זה מותר בשפחה ואין דיני עבד עברי נובגין בו כלל, וכדפרש"י צפרק השולח 312:

האי מאן דיהיב זוזי לחבריה ילמזבן ליה

חמרא ופשע ולא מזבין ליה, משלם ליה כדאזיל אפרוותא 313 דב"לשפט. יש שפירש כי צבוספט כיון נמכר ציוקר ויהיינו דקאמר שמשלם לו כפי מה שהיה צ"ל מרויח בו כשימכרו צבוספט ציוקר. אבל צפרק ובהמכר אתה בספינה 314 משמע לכאורה כי צבוספט הוה נמכר צול, והכא ב"ק שיתן לו צמעותיו וין כפי שער הזול שנמכר צבוספט. ולכאורה פירושי ק"ל למה חייב לשלם לו כלום, ומ"ש ממזבל כיסו של חברו שהוא פטור מפני שאין היזקו אלא גרמא, וכן אם הוציר שדכו אינו חייב לשלם לו אלא כשקבל עליו כן בפירוש. וחירץ ר"י דהכא נמי כשהתנה כן בפירוש שאם לא יקח לו שישלם לו פסידא שלו, ולא הזכיר התלמוד כן מפני דהא פשיטא דצלחו הכי לא מחייב, ולא הוצרך אלא לפרש כיצד ישלם לו ולאי זה חשבון ישלם לו. ומורי הרב חירץ דהכא אע"פ שלא קבל עליו תשלומין כלל, 316 כיון שנתן לו מעותיו ליקח סחורתו ואלמלא הוא גיהיב לוקח ע"י עצמו או ע"י אחרים, אלא שזה הצעיון שיקח לו, וסמך עליו ונתן לו מעותיו על דעת כן, הרי הוא חייב לשלם לו מה שהפסיד בהצעתו, דהכא הנהא דסמך עליה ונותן לו ממנו משתעבד ליה מדין ערב. וזה ענין שכירות פועלים דצפרקין דלקמן שחייבין לשלם לצ"ע מה שמפסיד כשחזרו בהן, או שצב"צ חייב לשלם להם מה שמפסידין, דכיון שסמכו זה על זה נחייבו זה לזה במה שיפסידו על פיו. וזה דין גדול:

יהתם בידו. פי' שכרי צידו שלא להוציר, ולפיכך אין בו משום אסמכתא כל היכא דלא גזים, דאי דגזים אע"פ צידו אסמכתא היא, וכדאמר' התם במאן דאמר אם אוצירנה אשלמנא אלפא זוזי 1:

יהכא לאן בידו. פי' וכיון דכן, אע"ג דלא גזים ולא נתחייב לשלם יותר ממה שהפסיד לחברו אסמכתא חשיבא. ואיכא למידק דהא בסנהדרין 316 משמע דכל היכא דלאו צידו עדיף טפי דלא להוי ציה משום אסמכתא, גבי המשחקים בקוציא ומפרימי יונים, 317 וכן אנו אומ' צ"מ דכל שחולק בדעת אחרים כיון שאין הדבר צידו לגמרי 317 הכא לאו צידו לגמרי:

עד. אמר רבא הגי תלתא דיהבו זוזי לחד למזבן להו מידי וזבן לחד מינייהו זבן לכלהו. פירש רבינו בשם רבו הרמזין דלאו דזבן לחד מינייהו צפירוש, דא"כ הא ודאי נעשה שלוחו וזכה לו, אלא דזבן מדמי דחד מינייהו סתם, קאמר דזבן לכלהו, דכיון דצממא אחד נחוו לו כלם ולא הקפידו נעשו כשותפין, אבל בדלר ואחיס כל חד מינייהו 318 דידים גלו אדעתיהו דלא משתתפי כלל, ולמאן דזבן בלחוד אפילו בסתמא זבן, וכ"ש אם נחוו לו זה שלא בפני זה. ואם נתן במקח ממשות כולם ולקח סתם זוכה כל אחד לפי מעותיו:

[311] 1: "ברש"י, 0: "ברעש". רבנו ד"ה "ואמר [312] גטין ל"ה, ושם ל"ז: ד"ה "שבאי". [313] לפנינו: "וולשפט", ובב"ב [316] כ"ה. [317] ודאי יש חסרון, ועתוס'. [314] ב"ב צ"ח, ועיי"ש בחי' .

[305] ע"ה: ולפי' "מעותיך". וכל העמוד חלק. [307] ב"י 3 (אוקספורד) מסיים [308] 1, 0: "גרועה". [309] לפנינו הכא "רבנן", אבל ביבמות מ"ו. כ"י רבין דהכא. [310] יבמות מ"ו.

זו בלא מ"ש. הילכך מוקמין לת"ק כר"ש, ואמרי' דר' יהודה דפליג במתני' היינו רבנן דפליגי עליה דר"ש, דסבירא לכו דצתרי תרעי כה"ג ליכא מ"ש. ומכדרי' דלר"ש נמי כל דאיכא שני תרעא כה"ג, דעתיה אחרעא זילא ואין מעות קונות אפי' ללוקה אלא לענין מ"ש בלבד, ומעתה לית לן לאוקומי מתני' כר"ש אלא כרבנן דהלכתא כותייהו, דהא אין כאן אלא שתי מחלוקות בדבר זה, דר"ש ורבנן ידידיה סבירי כח"ק דהכא, דהכא לא נחלקו ר"ש ורבנן ידידיה כלל, ור' יהודה פליג אחרווייהו וס"ל דשנוי תרעא כזה אפי' מ"ש ליכא, וכיון דכן הכי עדיף לאוקומא אף כרבנן מלאוקומ' כר"ש דווקא דלית הלכתא כותייהו:

דאלת"ה. פי' 319 אלא דאלת דתר סברא דלעיל, דלר"ש כיון דמעו קונות אפי' בשנוי תרעא גומר ומקנה:

ותפוק ליה דשליח שוויה, עקר הכי' למא' ליה למפטריה ממי שפרע משום דאיכא שנוי תרעא, ומאן דמחייב ליה מ"ש כיכי הוה אפשר לחיוביה כלל, דהא שליחא הוה, וכל שליח שחזר צו מפני שאין משלחו מתרצה במקח הכוה אין לנו לחייבו מ"ש ולקללה, שהרי אין בדבר צידו, ולמשלח נמי אין לחייבו מ"ש כיון שהוא עצמו לא לקח, וכ"ש צוח שטוען שפסע שלוחו בשלא פסק בשער הגזבה. ולא מציעא אס' הודיע השליח למוכר שהוא שליח, אלא אפי' לא הודיעו בן, כיון שנתכרר לנו שהוא שליח ואינו חוזר צו מדעתו אין לנו לחייבו מ"ש כלל, ולא שיקחנו לעצמו כהכוה עובד' דגברא דזבן ארעא שלא באחריות דצפ' מי שמח320, שלא החמירו כל זה לענין מי שפרע. ומכדרי' דהכ"ז והכא האי חתנא לנפשיה זבן וכספסירא דזבן ומצין. וכן הלכתא. מ"ש תנא דידן דלא מפליג בין ירד ללא ירד ומ"ש תנא ברא דמפליג. לאו קושיא היא ממש, דהא אפשר דתנא ברא לפרושי מתני' אתא, ומאי דלא פריש במתני' פריש בצרייתא, אלא דכיון ידיעין דעממי דפליגן יינהו, ומתני' לחוד, ומתניתא לחוד, צעי לפרושינהו:

כי נחית לבציר מהכי נחית. פירוש הכי הוא כאלו מחכירו עכשיו שיעול פחות משאר אריסין משום דלא ייב ציזרא:

ע"ה. ה"ק ואם לא קצץ, הוזלו נוטל חטיו. פירוש דמתני' תרתי קתני שאם קצץ דמים בשער שבשוק שיתן לו דמים כמותו שער, ואפילו יוזלו רשאי ליעול דמים שקצץ כיון שפסק בן, אבל אם לא קצץ והוזלו אינו נוטל אלא חטיו. וכדי קאמר שאם לא קצץ הוזלו נוטל חטיו ואינו רשאי ליעול דמים בשעת הלואה, ואם הוקרו נותן לו דמיהן בלבד שכיו שזין באותה שעה ולא יותר, וידו על התחתונה. וכן הלכתא:

מתני', לא יאמר אדם לחברו הלויני כור חטים וואני נותן לך לגורן, אבל אומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח. דעה בגאונים ז"ל והרמב"ם ז"ל דכולה מתני' צ"ש לו, ואפילו הכי קתני רישא דאסור ללות סאה בסאה לזמן קצוב, ולא החירו אלא

האי סיטומתא קניא. פירש רש"י פירש רש"י שטוען לקוחות על הסחורה כשלוקחים אותה ומניחין בבית המוכר. ותמיהא מילתא מ"ע דמ"ד דקני צה לגמרי ואפילו באחרא דלא נהיגי והרי לא עשה משיכה. והנכון צוח מה שאמר מורנו בשם ה"ר פינחס אחיו דסיטומתא הוא כעין מטבע שאין עליו לורה, והתגרין נותנין אותו לסומן כשלוקחין דבר אחד, ולא ידיע אי בתורת דמים יבצי ליה ובאומר טרבוני יקנה הכל וליכא אלא מי שפרע, או בתורת חליפין יבצי ליה דקני לגמרי, דכיון שאין עליו לורה נעשה חליפין, ובהא הוא דפליגי אמוראי ואמרין דבאחרא דנהיגי קני, דודאי על דעת חליפין יבצי ליה. ולא צעי צהאי מנהג תנאי צני העיר אלא מנהג צעלמא, שאין מנהג זה מצטל הלכה ובכלום:

בד"א בעפר לבן. פרש"י ז"ל שאינו מצוי. ולא חשיב שיש לו. וא"ת מ"מ כיון שיש לו עפר לזן יפסוק עליו עד שלא נעשה ציזים. וי"ל כיון דדמיו יקרים לא סמך לוקח עד שיראנו ציזים, מימר אמר שמה ימכרונו ציזים בדמים יקרים:

עד: ימות הגשמים איכא בינייהו. פירוש דתנא קמא שרי לפסוק עליו ואפילו צימות הגשמים דלא שכיח, וכדקתני צהדיא ופוסק עליו כל ימות השנה, ורבנן צתראי לא שרי לפסוק עליו אלא צימות החמה בלבד דשכיח. ואדרי' יוסי קיימי דאמר אפילו צימות החמה כיון שאין לו זבל באשפכ שלו ולטפויי על דר' יוסי קאתו ולא לעפויי על ח"ק:

יההוא גברא דיהב זוזי אנדוניא דבי חמוה. פי' שפסק עם התגר על חכשטי נדוניא, ונתן לו המעות כפי מה שפסקו שיתנה לו לזמן שקבעו ציניהם, והנדוניא היתה צידו של מוכר אלא שלא משך הלוקח. לסוף זיל נדוניא, ולא היה רוצה לוקח ליענה אלא בשעת הזול דהשתא. אבל רבנן בין פסק בין לא פסק שקיל כי זולא דהשתא. כל' ואם חזר צו אין עליו מ"ש, דדעתיה דאיניש אחרעא זילא. וא"ת והלא מוכיח צפ' הוצב318 גצי מלתא דרב כהנא דאע"ג דנשתנה השער איכא מ"ש. י"ל דהתם בלוקח לקבל מקחו לאלתר, אבל מקדים מעות לקבל המקח לאחר זמן דעתיה אחרעא זולא. וכן פרש"י. וא"ת ומ"ש דס"ל דלרבנן איכא הכרישא בשנוי תרעא ולא לר"ש. וי"ל דלר"ש כיון דמעו דהשתא ס"ל דמעו קונות לגבי לוקח שאינו יכול לחזור צה, מיד נגמר המכר ולית לן למיחש לשנוי תרעא, וכי זל צרשותיה ללוקח זל, אבל לרבנן שאין מעו קונות אלא לענין מ"ש, סברא הוא כי לכך לא קנה לאלתר משום דדעתיה אחרעא זילא. ומשום האי טעמא הוה מסתבר ליה לרבינא לאפוקי מתני' מדרבנן ולאוקומה כר"ש דלית הלכתא כותייהו. ובתוספות כתבו עוד טעם אחר למאי דמוקי לה כר"ש, משום דבמתני' לא קתני אלא תרי פלוגתי, ואי מוקמי' מתני' כרבנן, ג' מחלוקות בדבר. דאלו לר"ש קנה לוקח לגמרי ואינו יכול לחזור צו כלל, ולרבנן חייב לקבל מ"ש, ולר' יהודה יכול לחזור